

Arn
Santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

DAA
MENT

Comença

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

CAJA DE BALEARES
"SA NOSTRA"

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

Sig. 82.311.410. fcs

FESTES
DE
SANT JAUME

SANTANYI, 1985

SALUTACIÓ

Batlía de Santanyí, juliol de 1985.

Es un fet real que amb el transcurs dels anys, la vida social del poble va canviant els seus costums; per bé o per mal, canvien i es transformen; però no és menys cert, i això és sempre per bé, que hi ha costums tradicionals, que amb l'ajuda de tots es conserven i fins i tot es van perfeccionant; una d'aqueixes tradicions és, mantenir en el seu calendari la celebració de la pròpia Festa Major; un poble sense la seva Festa deixaria d'ésser ell, perdent la pròpia identitat.

El juliol és el mes més gran per al nostre benvolgut Santanyí, en aquest mes tenim les nostres festes de Sant Jaume, i l'Ajuntament, tal com és el seu deure, s'esforça per donar a la festa la rellevància que es mereix amb un programa digne i variat, perquè tots junts, convivim, en aquests dies més que mai, amb fraternal i sana alegria.

Celebrem doncs amb generositat d'esperit les nostres festes, honorant tal com es mereix al nostre venerat Sant Jaume i així ens honrem també a nosaltres mateixos.

Volguem o no, els nostres dies tenen els seus altibairos, que sovint, sobretot els baixos, no podem evitar. Així enguany ha estat un any desafortunat pels nostres camperols, amb una anyada no tan bona com voldrien i es mereixien, tal com va ésser la de l'any passat. Tampoc pareix que aquesta temporada turística gaudirà de l'esplendor de l'anterior. És cosa que lamentam de veres; però esperam que, amb l'ajuda de Déu i amb l'esforç comú, poguem sortir airosos d'aquestes contrarietats.

En quant al quefer municipal, volem ressenyar un fet important amb projecció de futur, que s'ha duit a terme durant aquest any, que ha estat l'aprovació definitiva de les normes del planejament urbanístic del nostre terme, això ha suposat el posar fi a una situació ambigua, que veniem arrossegant des de feia massa temps produint una situació insostenible. Som plenament conscients que aquest planejament no ha pogut donar satisfacció a tots, és un fet evident, perquè l'urbanisme és molt complex i molt complicat, però el que sí és ben

cert, és que hem posat tot el nostre interès i la nostra bona voluntat, perquè els interessos generals es sobreposassin als particulars i als minoritaris; així i tot, als particulars i als minoritaris, sempre se'ls ha tingut molt en compte, fins a tal punt que a vegades, per això hem bordejat el terreny difícil i llenegadis de la illegalitat; el que no hem pogut fer de cap manera és donar satisfacció a postures radicals, que de per si, es neguen a qualsevol mena de diàleg. Ha estat una tasca difícil i improba a la qual durant quasi sis anys no hem planyut cap esforç.

Com sempre, volem tenir un amorós record per a aquells santanyiners i aquells amics que no podran compartir enguany la nostra festa; notarem la seva manca i ho sentirem; com també sentirem més encara, l'absència d'aquells que ens han deixat per sempre, i que recordarem amb una oració perquè Déu els concedesqui l'etern descans portant-s'els al seu costat.

Acab amb un Molts d'anys i bones festes! El nostre esperit es confora amb l'alegria de poder estar, amb aquestes retxes, un poc més aprop de vosaltres.

Una forta abraçada.

COSME ADROVER OBRADOR

Am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Galeria

Roca Fuster.
Palma de Mallorca. (1942)

COMENÇA LA FESTA

Com un tremoli, arrossegant fulles mortes del record, de sobte colpejant el rostre amb la insistència d'una enyorança; espirals que s'enlairen vers un futur convex, somiejant camins de glòria juvenívola. Campanes tocant a festa, i una flaire suau, marinera, escarrinxant les ànsies; disbauxa de carrers, com s'hi l'ànima del poble, a lloure com una aparició entre papers de colors, banderetes i música, deixàs albitar part de la seva enigmàtica fesomia.

No hi ha dubte, cada poble té el seu propi cor, que encamina, amb el seu peculiar fet, de xamba i de dol.

Santanyí és un poble amb el cor obert a tots els vents, el seu parentesc amb la mar, perfilant la seva costa, com un ripunt de transparències, li ha donat aquesta mena de lleugeresa, que atorga simplicitat i bonhomia, però pregonia per la noblesa de la lluita quotidiana amb les forces més íntimes de la natura: Terra. Mar. On hi ha els caus abismals del dolor que prodiga temperància, intensa comunió amb les profunditats, per a desembocar vers un doll de saviesa i d'alegria.

Car Santanyí, sobretot, és un poble alegre. Amb aquesta sornegueria rústega d'un saber escèptic, guanyat a cops.

Deix que el tremolí segueixi colpejant-me la cara, amb la complaença sensual de les bones remembrances: Un primer vestit nou. Un primer somriure més enllà del riallejar de cada dia. La primera il·lusió esgrellada vers un món de subtileza. Afalacs del propi deliri en harmonia. Car Festa és també: Carícia, Commemoració. Solemnitat. Afalac. Moixaina. Festejament...

Com si el poble, idò, una vegada a l'any, deixàs endarrera la seva inherent pudicitat, per a tornar-se senzillament, exteriorització del seu somiejar: Sanitosa bauxa.

És a dir, com si es posàs el cor damunt la mà, per a començar a Fer Festa!

Antònia Vicens
Juny de 1985

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

LA PEDRA DE SANTANYÍ

De les diferents classes de pedra que es troben a Mallorca i són emprades com a material de construcció, n'hi ha una d'elles la qual, sens dubte, s'ha fet famosa en el transcurs dels segles per les seves bones qualitats: l'anomenada pedra de Santanyí. Aquest pedreny s'extreu d'uns jaciments de gres, roca sedimentària detrítica de gra molt fi i de color blanquinós. Pedreres que es troben a la zona situada a l'extrem meridional de l'Illa, principalment dins el terme municipal de Santanyí.

La fama que té aquesta pedra li ve d'esser impermeable, compacte, resistent a l'erosió del temps, i a més d'aquestes qualitats la condició, no menys apreciable, d'esser dòcil a l'obratge. Així és emprada per a la construcció de fatxades d'edificis i d'altres elements decoratius tant de l'exterior com de l'interior, com són arcs, columnes i capitells, portals, finestres i balcons, tallar motllures i especialment obres d'escultura decorativa i artística.

És ben sabut que la pedra de Santanyí se va emprar en la construcció d'edificis tan notables com són la catedral de Mallorca; el Castell de Bellver; la nostra Llotja de comerç, obra de l'immortal Sagrera; etc. etc. Però crec que no serà demés recordar que la pedra mallorquina de la qual tractam, no sols ha estat apreuada localment, sinó que la seva fama ha transcendit a fora Mallorca.

Està documentat que el Rei Martí l'Humà, de Catalunya-Aragó —per tant també rei de Mallorca—, feu emprar la pedra de Santanyí

a les obres que feia l'any 1406 en el seu palau de Barcelona. Anys més tard el Rei Alfons el Magnànim, a petició del seu arquitecte, el mallorquí Guillem Sagrera, i per a les obres de reconstrucció del Castell Nou de Nàpols, feu venir de Mallorca els set primers grans blocs de pedra de Santanyí —embarcats en el moll de Ciutat—, el maig de 1447; i des d'aquesta data fins a l'acabament de les obres (1457) encomanà més de cinc mil pessas tallades a mida. Els blocs de pedra en brut extrets de les pedreres eren dutes a la vorera de mar, i des de Cala Figuera (Santanyí) o de Cala Sa Nau (Felanitx) eren traslladats amb barques costeres o barcasses remolcades, fins a Porto Petro on eren tallades o picades segons mides i instruccions donades per Sagrera des de Nàpols. També sabem que en el segle XVIII la pedra tantes vegades esmentada fou preferida a la de Montjuïc per construir el palau conegut amb el nom de «La Virreina» situat a la Rambla barcelonina.

De les pedreres dins el terme de Santanyí, les més antigues, importants i de bon pedreny, són les anomenades «Ses Pedreres Grans» situades just devora la Vila, en el lloc anomenat Es Dèume; ocupen una extensió de més d'una quarterada i de cinc a sis metres de profunditat.

Els treballadors que es dediquen a la feina d'arrancar els blocs de pedra de la pedrera són anomenats *trencadors*.

Els treballs preliminars per obrir una pedrera són els següents:

a) Fer l'*escombra*, o sia escombrar el lloc determinat, treball que consisteix en llevar la terra i pedregam superficial.

b) Cavar una capa, d'un gruix de metre i mig a dos, de *fifers*: trossos de roca de forma rodona mesclats amb terra i terrossos durs.

c) Trobada la *crosta* i encetada aquesta, és un gruix de pedreny comú format per grosses lloses amb *randat* o sia de pedra brescada, plena d'ulls o cavitats; i és pitjor encara quan es troba amb un *favat*, concreció de matèria duríssima. Aquest pedreny, fet a trossos es emprat per *paredar*, fer o pujar parets, tant si són interiors com exteriors.

El segon gruix de la pedrera ja és de pedra fina, la qual quasi sempre es troba a uns dos metres de profunditat.

Les eines que empren els trencadors per arrabassar els blocs de pedra són: l'*escoda* per fer en la roca les regates necessàries; les *ganxaies* o *gangalles*, peces de ferro entre dues de les quals es col·loquen els *tascons*, també de ferro; i la *picassa*, gros i feixuc martell per copejar els tascons.

S'extreuen blocs de tota mida, així com ve bé; també de mides especials, fins i tot de tres metres de llargària. Els blocs es manegen amb perpals de ferro, fent-les donar tombs i d'aquesta manera es puguen del fons de la pedrera a flor de terra per unes rampes apropiades; feixuga feina aquesta per a la qual són necessaris de dos a cinc homes segons el volum del bloc.

Actualment el transport de les grosses pedres al lloc on van destinades es realitza per mitjà de camions fins als mateixos tallers o obradors. Quan a Santanyí encara no s'havia llevat el ferrocarril, el transport es feia amb uns vagons oberts dits de plataforma. Antigament i fins a primeries d'aquest segle, el transport era marítim. Es portaven els blocs en carros reforçats a Cala Figuera just a devora d'uns carregadors en forma de rampa amb una escaleta a cada costat, picades en la mateixa roca, per on es carregaven les barcasses.

En quant al preu, sempre s'ha comerciejat a tant el pam cúbic, si bé és costum afegir-hi un sobrepreu quan el bloc és encomanat d'una mida especial o extraordinària.

Aquí i fora d'aquí
és fàcil de comprovar
què, de temps antic ençà,
la pedra de Santanyí
és del pedreny mallorquí
la de més fama que hi ha:
blanca, forta i de gra fi,
preferida en escultura
i en obres d'arquitectura
perquè és molt bona d'obrar.

Miquel FULLANA i LLOMPART

EL BALL DE L'OFERTA

Darrerament estam assistint a un fet cultural alentador: La descoberta i la recuperació de velles tradicions populars que sorgiren de l'ànima de la nostra gent, del mateix poble.

Són molts els pobles que veuen com la gent, més o manco, va cercant les seves arrels culturals i d'una manera o altra cerca entroncar-les en el món d'avui. I això troba una especial resonància quan es tracta de cançons i balls. El que per uns anys havia quedat sols per als escenaris, avui està al carrer. El que sols era un espectacle per als milers de turistes, que any rera any ens visiten, avui s'ha convertit en cosa pròpia imprescindible en qualsevol acte festiu de la nostra gent. El que pareixia exclusiu d'alguna gent, avui són molts els que sens estar enrotllats dins un grup determinat surten a ballar marcant uns punts que de petits aprengheren o que ara han descobert a través d'altres però que duen la impronta del caràcter popular del mallorquí.

Una de les tradicions que s'han reconquerit és la del Ball de l'Oferta. Una de les parts més antigues de la Missa és l'Oferta. Ja en els primers segles del cristianisme la gent duia els queviures que servien per fer el sopar, després quedà reduït a la presentació del pa i el vi que serveixen per a la consagració i a la bassina —contribució dels felcs al sosteniment de l'Església—. A les festes solemnes els Jurats feien l'Oferta, un darrera l'altre s'acostaven a l'altar acompanyats dels cossiers, que abans ja havien anat a cercar-los a ca-seva. Els cossiers eren acompanyats al so del flabiol i del tambori i anaven dansant, certament un ball tret d'algun auto sacramental. A tots els pobles hi solia haver els cossiers, però en algunes ocasions eren els mateixos capellans de la comunitat qui s'encarregaven del ball. A la Seu trobam pagaments fets a canonges per haver ballat el ball de l'Oferta. El Concili de Trento volgué treure tot allò que més semblava un espectacle i el Ball de l'Oferta deixà de ballar-se.

No hi ha indicis de què els balladors alguna vegada ho fessen vestits amb el vestit que ara anomenat de «pagès» i molt manco que hi participassin les dones, cosa totalment improbable ja que des del co-

mençament de l'Església es tingué molt en compte lo de Sant Pau «Les dones dins l'Església que callin», fruit d'un temps i una època. Tampoc és probable que la música fos la que avui coneixem per l'Oferta de les Xirimies i que se sol emprar ja que aquesta tonada és de les que s'anomenen de festeig i era la que sonaven els joves quan a les festes anaven a oferir els seus presents a les allotes (el que ara s'anomena «fer serenates»). Si que sembla la música tradicional la que encara conserven els cossiers.

No obstant tot lo dit resulta positiu l'haver incorporat el ball típic mallorquí, realitzat per joves i allotes, com element festiu, cosa que ha donat peu l'obertura del Vaticà II. I si es conservà l'Oferta en què homes i dones anaven a besar la reliquia i deixaven la seva ofrena, avui s'hi pot anar afegint aquelles coses que tenen un vertader sentit per al poble. El Ball de l'Oferta ha de continuar però ha de ser expressió del sentit de festa del poble, ha de tenir, dins la dignitat, un to bullanguer i de jota, no ha de ser de cap de les maneres un ball de «cort» o de «saló». El to festiu d'aquest ball ens pot ajudar a donar un sentit més ample i autèntic a la nostra festa.

Molts d'anys.

Santiago Cortés Forteza

Inca - Andratx 1985

Am
santany
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

SANTANYÍ DINS LA MISCELANEA ERUDITA MAJORICENSE DE BOVER

Bover és el portala de la nostra història.

Antoni Pons

per Miquel Pons

Joaquim M.ª Bover va néixer a Sevilla el 6 de desembre de 1811, fill de l'Alcalde Mayor de la ciudad, qui morí abans de la neixença del seu fill. De bona hora, mare i fill embarcaren cap a Mallorca. Bover fou alumne dels jesuïtes de Monti-Sion i recopilador de jovenet dels divuit toms manuscrits de la *Miscelánea erudita majoricense*, tan consultats, tan saquejats i tan urgents d'una revisió, com tantes altres obres de l'home de lletres, del treballador inesgotable, que es devia fiar d'una informació oral no sempre exacta.

No és la mèva pretensió fer un estudi biogràfic ni bibliogràfic de Bover, home de pluritulació. Una cosa i altra es poden trobar al «Número extraordinari dedicat a l'erudit Joaquim M.ª Bover (1811-1865), on hi col·laboren tan bons amics». El meu intent és apropar-me al Bover que aportà notícies de Santanyí, quan Santanyí comprenia Ses Salines tan romana, que aquest any de 1985 ha celebrat els seixanta anys de la segregació**.

Cap pensar que quan Bover es retirà a Campos, on hi morava un germà cec, visitaria Santanyí, coneixeria el metge Alió i, un i altre, serien tema d'un glosat molt propi de finals de segle. Del que va veure Bover a Santanyí, de la tasca que hi realitzà, del que va salvar de l'oblit, apart les fantasies i cabòries romàniques, de tot això en faig ofrena, com un obrir més la porta de la nostra poc estudiada història guiats per la mà amant de Bover. L'historiador ens acompanya a Portopetro/a (porto-petro, Puerto Petro) quan la *Crònica de la pressa de Maylorcha per el serenissim e invictissim Rey en Jacme darago...*, de fra Pera Marsili i més tard hi centra un miracle del venerable Joan Alzina, del Convent de Campos. Bover considera sant Roc de Montpeller com a mallorquí per haver nascut a terres del reialme de Mallorca. Entre els senyors que havien tingut el privilegi de Ciutadans de Mallorca anomena Andreu o Antoni Danús i Joan Danús, 1446. El barceloní Francesc Aspre de la Canal es desposà amb l'hereva de terres pollencines, de part de pare, i santanyineres de Son Danús, de part de mare, Joana Martorell. Els Verger establerts a Santanyí vers els principis del segle XVII, compten entre la seva nissaga amb el Dr. Joan Verger, Rector de la vila de Santa Margalida i autor d'una *Història de la mateixa vila* escrita en llatí i després traduïda al castellà. Bernat Vidal i Tomàs el dona com a descendent dels Verger de Santanyí. Aquestes notícies no són més que menudències. Llavors hi ha les altres

notícies que he procurat ordenar una mica per temes i no sempre cronològicament.

SANTANYÍ I SON TERME

Bover dins una relació de notícies realitzada l'any 1826 dona una cabal memòria d'alguns indrets de Mallorca. Quan parla de Santanyí la classifica com a Llano, enfront a Monte i Regadio. (Tom II-III. Palma, 1877. Pàg. 118).

—Santanyí. A esta (Campos) sigue la villa de Santañy, que antiguamente se amurelló por defensa de los moros.

Hay también en su distrito la preciosa cantera de la que se han construido los primeros edificios de la Ciudad como la Catedral, Sto. Domingo, Lonja, y Castillo de Belver, y aun el del Oro en Nápoles, fue edificado por el rey D. Alfonso de esta piedra por el arquitecto mallorquín Guillermo Sagrera de Inca. (Tom II-III. Pàg. 120). (1)

La població segons el cens de 1843 és:

	Vecinos	Animas
La villa	504	2.110
Costa dels Vidals	60	293
Alcaria Blanca	126	539
Calonge y Costa dels Gatons	81	417
Llombards y Alcaria rotge	97	434
Salines	100	466
Eclesiàstics	19	29
Totales	987	4.288

(Tom VIII. Palma, 1834. Pàgs. 222).

Palma, 1834. Pàgs. 222).

(Tom VIII.

En el tom XI. Campos, 1840, apunta notícies d'algunes viles i llocs de la província. Tant de S'Alqueria Blanca, pàg. 269 volta, i Calonge, pàg. 273, estan en blanc.

Santanyí forma part del Partit Judicial de Manacor i l'any 1860 ofereix les següents dades:

			Cases	Habitants	
Santanyi	Alqueria Blanca.	Lugar	92	870	5.451
	Calonge	Lugar	52	295	
	Costa, La	Caserio	78	356	
	Llombarts	Lugar	116	514	
	Salinas	Lugar	154	621	
	Santany	Villa	623	2.795	

Tom XVIII. Son Cotoner 1860. Pàg. 278 volta.

SANTANYÍ ANTIGA I ROMANA

En el camino de Santañy se halló un esqueleto petrificado y una cabeza de carnero, que se guarda a Casa Orlandis. (Tom I. Palma, 1825. Pàg. 362).

En la villa de Santañy en 1781 cavando se encontró una estatua de Bronce y un vaso lleno de monedas. Apuntaciones eruditas. (Tom I. Pàg. 375).

En el tiempo que los romanos dominaron nuestras islas poco después de la muerte de Jesucristo, empezó la cristianidad en Baleares, llegando a ellas la predicación del evangelio por los discípulos de Santiago y según algunos autores

FESTES DE SANT JAUME - SANTANYI 1985

Programació dels actes a celebrar els dies 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27 i 28 de Juliol sota el patrocini del Magnífic Ajuntament.

DIVENDRES

Dia 19—A les 22.00.—Pregó de les Festes de Sant Jaume 1985 per Antoni Vidal i Ferrando, historiador, i concert per la Coral Sant Andreu, a l'Església Parroquial.

DISSABTE

Dia 20—A les 17.00.—Futbol, al Camp Municipal de Deportes, disputant-se els següents partits:

Santanyi - Campos (Benjamins)

Santanyi - Sant Alfons de Felanitx (Alevins)

Santanyi - Sant Alfons de Felanitx (Pre-infantils)

Santanyi - Lluçmajor (Seniors)

A les 20.30.—Inauguració, a la Casa de Cultura, del VIII Certamen de Pintura i Dibuix «Vila de Santanyi» i entrega de premis.

A les 23.00.—Berbena al Camp de Deportes amb l'actuació de: SARA MONTIEL, R. H. +, AQUA VITAE i MACAO.

DIUMENGE

Dia 21—A les 11.00.—«Autocrós», al camí des Pou.

A les 17.00.—Atletisme al Camp de Deportes de l'Escola Pública, i semi-maraton popular, voltant el poble per les quatre creus. (Programes apart).

A les 22.00.—V Mostra de Balls Populars al Camp de Deportes, amb la participació de:

Cántigas e Frores de Galicia, S'Estol d'es Gerricó de Felanitx i Ordi Broix de Santanyi.

DILLUNS

Dia 22—A les 18.—Primers Campionats de Santanyi de Natació a les Piscines Municipals (Programes apart).

DIMARTS

Dia 23—A les 17.30.—Corregudes de cintes.

A les 18.30.—Concurs de Dibuix per allots de tercer a setè d'EGB inclusivament, a la Plaça Major.

A les 20.00.—Cercaviles a càrrec del grup «Escarabat Bum-Bum» d'Alaior, per les places i carrers de la Vila.

A les 22.00.—Gran espectacle teatral «Nit de Foc» (visió màgica d'un conte medieval) pel mentat «Escarabat Bum-Bum», a la Plaça.

DIMECRES

Dia 24—A les 17.00.—Sortida de dimonis i caparrots, acompanyats pels xeremiers.

A les 18.00.—Corregudes de joles i jocs per als nins, organitzat pel Club d'Esplai del poble.

A les 20.30.—Inauguració a la Casa de Cultura de «La Caixa», de l'exposició de Pintura i Escultura d'artistes locals.

A les 22.00.—Concert per la Banda Municipal de Música, a la Plaça. Dirigirà el director titular, Jordi Rosselló.

A les 23.00.—Berbena amb: JUAN PARDO, TAXI, Orquestra LLUIS ROVIRA i CRESCENDO.

DIJOUS

FESTIVITAT DE SANT JAUME

Dia 25—A les 9.00.—Amollada de coets.

A les 10.00.—Albada per les places i carrers de la Vila, per la Banda Municipal.

A les 10.30.—Descobriments de l'escut a la façana de la Casa de Cultura.

A les 11.00.—Missa solemne. Predicarà el Dr. P. Josep Amengual Batle, M. SS. CC., Professor del Centre d'Estudis Teològics.

A les 12.00.—Inauguració oficial del «Lloc Permanent de Primers Auxilis de la Creu Roja».

A les 12.15.—Inauguració del Camp de Deportes de l'Escola Pública.

A les 12.30.—Entrega dels premis del II Concurs de Narrativa «Vila de Santanyi» i refresc per a tothom, a les porxades de l'Escola Pública.

A les 16.30.—«Jinkama» per als nins i nines, a la Plaça, organitzat pel Club d'Esplai.

A les 18.30.—Partit de Futbol entre el C.D. Santanyi i el C.D. Cala d'Or.

A les 22.00.—Representació de l'obra de teatre «Bon viure i no treballar no pot durar» de Catalina Rigo, a càrrec del grup «Pou del Rei» de S'Alqueria Blanca, al Camp de Deportes.

Finalitzada l'obra de teatre i al mateix lloc, amollada de focs d'artifici.

DISSABTE

Dia 27—A les 16.00.—Gran tirada a coloms, organitzada per la Societat Local de Caçadors. (Programes apart).

A les 18.00.—Basquet, al Camp de Deportes, es disputaran els següents partits.

Santanyi - Reina Sofia de S'Horta (femení)

Santanyi - Campos (masculí)

Santanyi - Cala Figuera (veterans)

DIUMENGE

Dia 28—A les 10.00.—Recorregut incògnit.

A les 17.30.—Concurs Hípic al Camp de Coloma (programes apart).

A les 18.30.—Marxa ciclo-turística, patrocinada per la Caixa de Balears «Sa Nostra» (programes apart).

NOTES: Exceptuades les berbenes, tots els actes són gratuïts. A l'Ajuntament es vendran «bons» per les dues berbenes.

L'Ajuntament i les altres entitats organitzadores d'aquestes festes, conviden tothom a participar dels diversos actes que s'han programat.

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

estuvo en Mallorca San Pedro cuyo nombre Porto Petro, que fue por donde desembarcó. También conservan los nombres de Santa Ponza, S. Lorenzo, S. Vicente, San Martín, Sant Agny cuyos nombres ya lo eran en tiempo de los romanos y demás naciones. (Tom II-III. Pág. 137).

Una cabeza veleta de mármol desenterrada en el distrito de Son Danús de Santanyí q. posee el P. Luis de Villafraña capuchino. (Tom X. Campos, 1839. Pág. 60 volta).

Inscripción desenterrada en Son Danús de Santanyí cuando se hicieron las excavaciones el 1849 de cuyo resultado publiqué una noticia en el diario de aquel año. (sic)

O. SERGIUS
LUCIUS
FVISTI VA
LE.

(Tom XIII. Palma, 1842). (2)

SANTANYÍ

Sota el rònek títol de Santanyí, Bover, en el tom XII, Palma, 1842, ens proporciona alguns detalls sobre l'església, sepultures, rectors, fills il·lustres amb retrat i fills il·lustres sense retrat. En el tom X, Bover ja havia Rectificado y conducido en 1839... el Viage por la isla de Mallorca empezado en 1787 por el Caballero D. Geronimo Berard y Solá, motiu d'un estudi comparatiu, que oferiré en una altra avinentesa.

Com si es tractés d'un diari, Bover escriu (5 de mayo de 1840). ¿Visitaria Bover, aquest dia, el doctor amic seu Josep Ignaci Alió, que exercia a Santanyí? El Doctor Alió, natural de Capellades, va venir a Santanyí el 1838, sembla que desterrat bé per liberal, bé per carlí, recomanat pel doctor Bernat Escales i Vidal i exercí de metge. A la seva partida se'n portà el manuscrit original del Bisbe Verger *Historia de los adelantos que han hecho la Agricultura, Artes y Ciencias en el nuevo Reyno de León*, acabat, segons Carlos Pérez-Maldonado, el 18 de maig de 1787. Total més de sis-centes pàgines fins ara no localitzades malgrat les nombroses gestions del cronista i primer biògraf del Bisbe Verger, Bernat Vidal i Tomàs. Com se sap la biografia roman inèdita. (3)

Bover escriu:

Iglesia... El plano del altar mayor es de D. Pedro Antonio Umbert. (4) El órgano es de los dominicos de Palma obra de D. Jorge Bosch. Costó después de montado 1400 l. (5)

«Sepultura de D. D. Nicolau Pons Pre. Rector de Santanyí, qui comensa esta nova Iglesia. Pocà la 1.ª pedra als 25 juliol de 1786, morí a 21 de abril de 1793. A edad de 56 anys». Este Rector era natural de Alaro y la muerte le privó continuar la obra del magnífico algibe que, tenia empezado y aun está sin concluir, qe. hubiera sido mejor qe. el que hay junto a la Puerta murada. (6)

—«Sepultura del Dr. en S. T. D. Andreu Danús Pre. Colegial de la Sapiencia, Rector de la Parroquia de Aláyor, en Menorca, y después de la de Santanyí. Seguí lo adelantament de esta Yglesia per espai de 14 anys fins la conclusió: morí a 2 setembre de 1807, de edad de 55 as.» —Siendo Colegial y Rector de la Sapiencia sostuvo el reñido litigio, qe. ganó, contra el Obpo. Guerra en defensa de Lulio: fue teólogo consultor de D. Bernardo Nadal y el sujeto de quien hizo más confianza este prelado: venció a Strauch en unas acaloradas conferencias, y el famoso D. D. Antonio Roig le consultaba los asuntos mas arduos. Era natural de Santanyí. (7)

Se bendijo la nueva YGIª a 30 de nove. de 1811.

Salom (Juan) natural de dcho. pueblo: es pintor y escultor. Las estatuas de la Beata y de San Marsal de su capilla, y las del Corazon de Jesus, de S. Cayetano, y S. Luis Gonzaga son suyas. Lo son también las telas de Sta. Escolastica en la Capilla de la Beata, la de S. Jorge de la del S.º Cristo, la de Sa. Catalina y la de S. José en la de este mismo santo. (8)

En la casa donde nació el Obispo Verger hay sobre la puerta una memoria suya.

Varones lustres.

D. Manuel Rigo, natural de la aldea de la Alqueria blanca, hijo de pobres padres, Brigadier de los Es. Ejercitador, Gobernador de la plaza de Tarragona. (9)
D. Rafael Verger Obispo del nuevo Reyno de Leon. Vease un elogio funerario en la pág. (Sequeix un blanc).

D. D. Barte. Burguera Rector de Santanyí (1673)
D. D. Lorenzo Burguera, Item, Item. (1722-1749)
D. D. Rafael Caldés Rector de S. Juan.
D. D. Juan Verger. Item de Binisalem (+1805)
D. D. Andrés Danús. Item de Santanyí (1793-1803)
D. D. Nicolás Caldés. Item de Alcudia y despues de Algaida, muerto en 9 de febrero de 1839.
D. D. Damian Llambias. Item de Inca
D. Cipriano Contestí, actual Rector de Lucmajor: murª a 17 de agosto de 1840.
D. D. Guillermo Bonet Srío. de Camara del Obpo. Lorenzo Despuig y Cotoner. Secretari d'honor del rei Felip Vª, del Consell de la Inquisició i Santa Creuada.

En el Sement rural hay un sepulcro de D. D. Benito Vadel natural de Petra Ror. de Valldemosa desde 1805 a 1808 y de Santanyí desde 1808 hasta 1839. En su tpo. se bendijo la Iglª y se hizo la custodia. Murió a 28 de mayo de 1838 a los 69 años de su edad. (10)

Consolación. La capª. de Sta. Escolastica es el antiguo altar mayor, lleva los guarismos de 1646. La de S. Roque tiene la estatua buena, obra de Juan Salom. Este mismo es el autor del plano y su ejecución del altar mayor. El brocal de la cisterna tiene señalado el año 1677. La Caballeria 1688. La torre 1767. El Santo Domingo y Sa. Escolastica son estatuas del siglo 17. La Virgen es obra de Nicolas Pons y la hizo hace 60 as. (Tom XII. Págs 68 i 68 volta). (11)

De Nicolau Pons dona més notícies. Pons (Nicolas) hermano del Sr. Lluch Pons, maestro de Guayta. (12). Fue fue nescultor: es suya la estatua de la Virgen del Puig de Consolación de Santanyí elogiada por Berard: la trabajó en 1780. También es suya la Virgen de Agosto de la Parroquia de dicha villa, y el candelabro con el Angel dela vela Pascual dela de Felanitx. No tuvo mas sucesion que una hija casada con Guillermo Oliver médico de Santanyí. (Tom IX Bañalbufar 1836). (13)

Continua el diario boverià.

SANTANYÍ, 9 de diciembre de 1840.

Rectores.

Hieronimo Muntaner Rector en 16 (1707)
Lorenzo Burguera Pro. Rector en 1727 y 1733

Venerable Mateo Verger Rector en 1404. Dia 12 de Diciembre de dcho. año. consta en el libro del Cabreo de Manresa del Archivo Real (o Rial) qe. cabreó la casa, tierras, censos y alodios del campo den Torrellà. Aquí tenim un Verger anterior a 1600 ¿però era de Santanyí?

Bartolomé Burguera Pro. Rector en 1673
Guillermo Reus Rector en 1793 (1752-1769)

Nicolás Pons Pro. Rector 1793 (1769-1793)
Benito Vadell Rector en 1808 (1839)
Andreu Danús Rector 1799 (1793-1807)
Bartolomé Nebot Rector 1751 (1749-1751)
Pedro Balle Rector en 1.º de octubre de 1364. (Tom. XI, Pág. 354).

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

ALCARIA BLANCA

«En lo any 1748 poch mes poch menos los moradors de la Alcaria Blanca determinaren fabricar un oratori en el centre de dit lloch, treballaren per dit fi tres dies dirigint-los el Honor Jaume Rigo (a) Bet, morador del mateix lloc se devengueren entre ells y lo deixaren anar.

En lo any 1799 el Honor Damià Rigo, tengué el mateix pensament, lo comunicà á dits moradors y unaniment resolgueren de edificar dit temple en lo lloch ja señalat. Per lo qual comisionaren als honors Damià Rigo, Guillem Rigo, Salvador Rigo, Andreu Pons, aquests acudiren al Ilm. Sor. Bernat Nadal y Crespi Bisbe de Mallorca, para que los donás llecencia para edificar dit temple a costas de dits moradors sens dificultats alguna re-pongué el Ilm. Sor. la concediria però succeí que vingué un subjecte que ab ambusterias persuadiu a el Sor. Bisbe que no era convenient. Pero lo qual no se alcanza llecencia y per consegüent no se comensa la obra.

En lo any 1803 succeí que se ordonà de Sacerdot un fill del ja nombrat Damià Rigo per la Pasqua de Resurrecció ordenat de sacerdot, dia 22 Maig digué a los moradors del dit lloc qe. tots los qui venien a be a que es fabricas un oratori en el centro de la Alcaria Blanca se aplegasen a casa del dit Antoni Rigo, Pre. Tots acudiren y Don Antoni Adrover Not. los preguntá a cadescun de per si se obligaven a fer y mantenir dit oratori ab decencia corresponent y tots digueren que sí, de lo que feu un acte ab virtut del qual se alcanza llecencia per comensar la obra.

Dia 4 Sbre. de dit any 1803 se comensa a fer feina per dit oratori, dia 4 Dbre. de 1805 se conclugué. Dia 1 de Maig el Dr. Andreu Danús Rector de la Parroquia de Santañy, beneí el mencionat oratori».

Totes las pinturas al olio que se hallan en este oratorio son de Pedro Antonio Umbert. (Tom VII. 1832. Pág. 289). (14)

AGERMANATS

Quan Bover fa referència als Comuneros, diu que vengueren els de Lluçmajor, Campos, Andratx..., «y todas las villas trahian su tambor y bandera». (Tom IV. Palma, 1827. Pág. 234 volta).

Entre els morts que feren als Comuneros, menciona En Auto de 2 de Sete. de 1525, ante Juan Mercer Notario consta que Juan Danús poseia en Santañy el predio de Son Danús, antes Binilesar. (Tom XII. Pág. 99 volta).

En el archivo patrimonial hay un libro de gastos y confiscaciones con motivo de la germania ó revolución que estalló en esta ciudad en 7 de febrero de 1521 por Juanot Colom, del cual puede sacarse una historia de aquellos sucesos...

D. Francisco Burgúes Prov. Rl. en su posesión Sta. Eulalia firmó el 22 de julio de 1523 un bando, que fue publicado, mandando que cualquier persona de cualquier estado y condición qe. fuese, pena de 25 ll. denunciase en el término de 10 dias los bienes muebles e inmuebles, escrituras etc. de las personas siguientes, todas ellas criminales en la redición de la Germania.

De Santanyí són anomenats Joan Pou, Arnau Albertí, Antoni Vicens, Joan Danús Vadova. (Tom XV. 1846. Pág. 104 volta).

Los individuos qe. siguen, fueron multados por haber prestado apoyo á los escesos de los comuneros.

De Santanyí és multà a Gabriel Salom amb 56 ll. (Tom XV. Pág. 106 volta). (15)

FORTIFICACIONES

Bover a Apuntes sobre fortificaciones ens proporciona dues notes referides a Santanyí.

En 10 de mayo de 1617 se resolvió que respeto de amenazar ruina la torre de junto una cala de portopetro que se reedifique pagando 300 l. y lo demas el dueño de la posesion en donde está situada. (Tom VIII. Pág. 107 volta). (16)

En 8 de Marzo de 1663 se determinó fabricar una torre en Santañy por el mismo motivo (a fin de poner en ella guardias pues los moros cautivaban allí muchas personas). (Tom VIII. Pág. 96 volta). (17)

SANTANYINERS ILLUSTRES

Fra Miquel Burguera.

Bover recorda els frares franciscans mallorquins que pels seus escrits són dignes de memòria. Entre ells el P. Fra Miquel Burguera. Profesor de Gramatica Llatina en el Reial Cont' de Palma. Dio al Publico PRECEPTES, ELEGANCIAS, CALENDAS, Y FRAfes que fe enfeñen en las Escolas de Gramatica de la Provincia de S. Francelch de Mallorca. Imp' en casa de la Viuda de Guasp, año 1714 (?) en 8.º, 1764 por Antonio Guasp, Item por Josep Guasp, sin nota del año de la Imprn. y ultimamente por Melchor Guasp año 1809. Siempre en 8.º (Tom XII. Pág. 110). (18)

Fra Rafel Josep Verger i Suau, el Bisbe Verger.

A l'apartat Obispos de Mallorca y obispos mallorquines de otras sedes inclou a Fra Rafel Josep Verger i Suau, D. F. Rafael Varger (sic) del Orden de S. Francisco, Obpo. de Leon en la nueva España electo por Carlos III y consagrado el 22 de junio de 1783. (Tom I. Palma de Mallorca, 1825. Pág. 13). Hi manca la insignia o escut. En el tom XII es localitza una carta autògrafa del Bisbe Verger al seu nebot Dr. Joan Verger.

Mi estimado y querido sobrino Dr. Juan Verger.

Con particularísimo gusto he recibido tu carta de 25 de Octubre último, con otras del Dr. Miguel, qe. parece escribió el Sr. Comendador de Sn. Antonio el Dr. Dn. Jayme Pelou, de n.º Primo Lorenzo F(errereta) a. me alegro mucho del lustre con qe. hicistes las oposiciones a los Curatos, qe. refieres de Inca, Soller, St' Cruz etc. Dios quiera qe. en la última ayas logrado alguno de ellos, y si no, espero qe. en adelante te atenderan. Con fecha de 28 de Febrero de este año, escribí al Ilmo. Señor Obp' de esa diocesis y, diciendole, qe. eras mi sobrino etc. Espero el correo de España, qe. ya no puede tardar en llegar, para ver como ha quedado, y repetir carta para el efecto á su Ylma, y a la carta ya me alegrara mucho de tenerte en mi compañía; pero me detienen dos cosas. La primera, que se abandonava la casa; porque. Rafael, y Salvador fantandoles tu, no se lo que harian, y tu pobre Madre, qe. lo havia de sentir de muerte. La otra es la contingencia de la vida humana: he visto algunos qe. han venido en busca de sus tios y les han hallado muertos, y han sido los trabajos grandes; por eso tengo por conveniente el qe. ninguno se mueva veremos qe. se puede hacer sin viages, ni peligros. En primera ocasión remitiré dos retratos míos. Uno para ti y la casa, para qe. se conserve la memoria, y el otro para el R. P. Pro'l. y esa St' Pro', que es razon qe. le tengan. No remito más; pues los dos han costado sesenta y seis pesos duros, qe. son noventa y nueve libras mallorquinas, y resta

ara el flete, qe. no se cuanto sera; pero todo ira de mi cuenta. Si todavia te mantienen en Inca da de mi parte las gracias al clero, y Comunidades, qe. me honraron con el Te Deum etc.

Fue mi consagración el Domingo infra octm. del Corpus día 22 de Junio inmediato, y estoy aprontandome para caminar a mi Obispado, cuya capital, qe. es la Ciudad de Linares, dista de esta, doscientos cinquenta y cuatro leguas.

Aunque podra suceder, qe. se ponga la Silla en otra parte mas comoda, como es obispado nuevo, tendre mucho qe. ver, y trabajar para resolver, e informar lo mas conveniente al bien de las almas. Da mis expresivas memorias a todos los parientes y amigos, nominatim, qe. no hay lugar para letanias, no me dejan un instante las visitas, qe. dificultosamente se pueden escusar sin nota, y sentimiento. Y esta es la quinta vez qe. sigo escribiendo estas cuatro lineas.

El Señor te gde. muchos años en su Santo amor, gracia, y toda felicidad, como se lo pido. Colegio de Sn. Fernando de Mexico, y junio 19 de 1783.

Tu tio qe. te ama
Fra Rafael Josef
Obpo. de Linares en el N.º R.º de Leon.

Te remito mi sello con las armas qe. he escogido, qe. sino me acuerdo mal, son las de nuestra Villa de Sant Agni: Assi me parece estan sobre la puerta de la Casa de Cabildo, qe. llaman alla la Sala. (Tom XII. Pág. 124 i 124 volta). (19)

En el tom XIII, Bover copia de l' Estrato del Episcopologio mallorquin, escrito por el Doctor D. Guillermo Terrasa, Pbro. y Pavorde de esta Sta. Igle.ª una relació de vides i fets de bisbes i arquebisbes mallorquins, que han ocupat diverses seus fora de l'illa. Del bisbe santanyiner diu:

Varger D. Fr. Rafael. Santañy.

Nació en la Villa de Santañy una de las que componen la provincia insular y fue religioso de la orden del padre de los pobres S. Francisco de Asis. Por su saber y sus tareas Apostólicas mereció obtener la mitra de Linares en el reyno de León en la América septentrional con nombramiento de Carlos 3.º Rey de España. Habiendo quedado consagrado en 22 de junio de 1783 pasó a encargarse del redil que debía regir y apacentar cual un obispo de norma, probidad, para encaminar sus Diocesanos a los campos eliseos de la eterna bienaventuranza. Lo hizo en efecto de este modo, y con santo fervor de espíritu, que bien pudo decir lo del Apótol que había trabajado tanto o más que sus colegas en el ministerio Episcopal. Su retrato se colocó luego entre los hijos predilectos con quienes se honra Mallorca, con esta inscripción. V. R. del Illo., Ro. S. Fr. Rafael Varger religioso observante. Obispo de Linares en el nuevo Reyno de Leon, natural de la villa de Santañy, reyno de Mallorca. (Pág. 177). La mateixa inscripció està en el tom IV. Pág. 199. (20)

ALTRES NOTÍCIES

En el tom XV. 1846. Pág. 161 parla del desembarcament de les tropes de Felip Vè, a Cala Farrera el dia 15 de juny de 1715. (21)

En el tom XI. Pág. 286 notifica sobre la formació de les Milícies Urbanes i esdeveniments en la formació del cos el 1793. De Santanyí com a villa marítima se'n cuidà el Cavaller I. D. Nicolau Dameto i Despuig. Pág. 289 volta. Era capità de la companyia a St. any el 1798. D. Josep Danús.

NOTES

—La col·lecció es troba a la Biblioteca de Bartomeu March, de Ciutat.

** B.S.A.L. Palma de Mallorca. 1981.

*** Joan Burguera Vidal, *Ses Salines. Seixanta anys de vida municipal*, Jorvich. Palma de Mallorca. 1985.

(1) Sobre Guillem Sagrera, que Josep Barberí considera nat a Inca i ho repeteix Bover, vegeu: Ramon Rosselló Vaquer, *Mestre Guillem Sagrera*. J. Llopi. Felanitx. 1976, i Olañeta, Barcelona. 1979.

Gabriel Alomar, *Guillem Sagrera y la arquitectura gótica del siglo XV*. Ed. Blume. Barcelona. 1970.

Joana M.ª Palou i Sampol, *Guillem Sagrera*. Biografies mallorquines. 9. Ajuntament de Palma. Antiga Impremta Soler. Palma. 1985.

(2) O(uintus) SERGIUS/LUCIUS/FVISTI, VA/LE o O. Sergius Lucius F. Visti(lus) Vale. Es troba empotrada a la Casa-convent dels Conrado de Santa Maria del Camí. Cristòbal Veny.—*Corpus de las inscripciones balearicas hasta la decadencia árabe*. C.S.I.C. Delegación de Roma. 1965. Pág. 125. L. XXXIII. Madrid.

(3) En el tom XI. Album Cortada, hi ha una nota signada per José Ignacio Alió. En el dia 3 de Agosto de 1839 he tenido el placer de entrar en conocimiento y trato personal de don Joaquín Maria Bover de Rosselló, literato residente en la villa de Campos y con este motivo he tenido ocasión de admirar la profunda erudición, asiduo estudio y raros conocimientos en tan diversas materias y sobre todo en la historia en una edad en que los demas hombres empiezan a pensar.

B. Vidal i Tomàs. Bover en Santanyí. «Santanyí». N.º 173.

Requisitoria. «Felanitx». N.º 1695.

Ramon Rosselló. Dues cartes del metge Alió. «Felanitx». N.º 1695.

Miquel Pons. Un autògraf del metge Alió. «Felanitx». 1695.

Joaquim Maria Bover. Biblioteca de escritores balears. Impremta de P. J. Gelabert. Palma de Mallorca. 1868, i Curial, Barcelona. 1975. Pág. 494 i 495.

(4) B. Vidal i Tomàs. La nueva Iglesia de Santanyí y su tiempo (1786-1811). Santanyí. 1962.

Andreu Pons Fullana. Temples i oratoris del terme de Santanyí. Santanyí. 1974.

(5) Bover escribe sobre Jordi Bosch en el tom X, pág. 5 i tom XV, pág. 209 volta i 210 i 210 volta.

(6) B. Vidal i Tomàs. La nueva Iglesia...

(7) Bover. Biblioteca de Escritores... Pág. 226-228.

(8) Conegut per «Es Trepan». Casà amb Agustina Salom i Alou, filla del cirurgià Sebastià Salom i Francesca Alou, de S'Horta Vella. Possiblement sia l'autor de l'Agnus Dei, de sa Porta Murada, que estava destinat a s'Abeurador pels Vila d'es Rafal i els (Adrover) de Ca'l senyor Damià. Els Parres no el volgueren on l'havien destinat els contraris i després de capllevar per la porxada de Ca'n Perra l'enfilaren dalt sa Porta Murada, segurament, quan la restauració de 1879. A la Parròquia de S'Alqueria Blanca hi ha obra de Joan Salom. El 1857 firma un rebut d'una escultura de Sant Francesc de Capdepera. A l'Arxiu Parroquial de Santanyí es troben alguns comptes pagades a Joan Salom per adoba de l'orgue. A 1866 cobra nou lliures, quinze sous per un treball de l'escut d'armes i làpides del portal de l'església. Les pintures, que hi havia darrera el retaule de Consolació col·locant quan les reformes de 1936, fetes malbé amb les darreres obres per instal·lar la primitiva Mare de Déu, el desembre de 1972, pel colorit i estructura les consider molt dins la línia de Joan Salom i crec amb l'autoria que li atribueix Bover.

(9) Segurament Mossèn Cosme Bauçà parteix de Bover quan menciona Manuel Rigo, al seu sermó de Sant Andreu, publicat a Felanitx, el 1932. Feta la consulta personal a

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Tarragona no em pogueren donar cap informació. De totes maneres a S'Aqueria Blanca resta el mal nom de Ca's General, més antic que les representacions dels Reis.

(10) B. Vidal i Tomás. *La nueva Iglesia...*

(11) **Consolació.** Impremta Mossèn Alcover. Palma, 1949 i 1971. La darrera amb un pròleg de Miquel Pons.

(12) A la façana principal de l'església de Sant Francesc de Ciutat hi ha una làpida de marbre blanc a la memòria del **señor Lluch de la Meca**, on es pot llegir **Sepulcro del magnifico Lucas Pons, maestro de gualta por los dias de su vida, nombrado por S. R. Felipe V, que Dios tenga en la Gloria, y de los suyos.** Segueix una dècima i un preg. Porta la data de 1746. «Almanaque "Diario de Palma"». 1878.

(13) Dr. Guillem Oliver de Guillem. El 1791 signa com a testimoni del testament de l'honor Damià Adrover. Consta que el 1796, 1797 i 1800 era metge i escrivia reial. El 1788, l'Ajuntament, presidit per Gregori Bonet, amb l'informe del Dr. Guillem Oliver i Gabriel Salom, pare i fill, notifica que la Bassa Joana no és perniciososa. El 1803 signa com a testimoni del testament del notari Llorenç Bonet. Va tenir un fill, Guillem Oliver Pons, Governador interí del castell de Portopetro/a, casat amb Anna Bordoy. **Dtr. en Medicina Don. Guillem Oliver, fill de Guillem, y de Miquela Garcias conts, marit de Dna. Ant. Ana Pons mori dia 1 Febr. de 1815. Testm. en poder de Ant. Adrover Mot. als 16 Janer de dit any. Rcbé los Spats. y se li va agonizar.**

(14) Miquel Pons. *S'Alqueria Blanca. «Festes de Sant Roc»*. 1973, 1983, 1984.

(15) Josep M.º Quadrado. **Forenses y ciudadanos.** José Tous editor. Palma de Mallorca, 1939. Pàgs. 207 i 208 i altres. Bartomeu Julià era en temps de la Germania, 1523, el donat de Consolació i vivia d'almoïna. **Informacions judicials sobre els edictes a la Germania**, citat per Ramon Rosselló Vaquer, *Santa Maria de Consolació*. Santanyí, 1982.

(16) Segons Bernat Vidal i Tomás fins el 1616 no es bastí la Torre de Portopetro/a i cita la carta dels Jurats al Rei «En lo port de Porto Petro que és un port molt bo...». **Moros en la costa de Santanyí.** Separata de «Semana Santa en Mallorca». 1964.

Ja el Virrei el 1585 demana als felanitxers que aldin a construir una torre a Portopetro/a i es neguen perquè ningú els ajudà quan s'edificà la de Portocolom el 1750. P. Xamena. **Anys enrera, segle XVI.** 2.ª part. Felanitx. 1979.

B. Llaneres (B.V. i T.). **Sa Torre Nova, I i II.** «Santanyí» N.º 151-152, i **Moros en la costa de Santanyí.**

(18) Morí al convent de sant Francesc de Ciutat el 1725. José Sureda y Blanes. **Gramáticos.** «Santanyí» N.º 110.

Bover, Escritores... Pàg. 122.

(19) Rafael Josep Verger va néixer a Santanyí el 10 d'octubre de 1722, segons consta al «Llibre de Baptismes St. Añil. 1716 ad 1724 (San año)». Arxiu Diocesà de Mallorca. (Al costat hi havia una nota a llapis de B.V. i T.) Rafael Josep estudià en el convent de Sant Francesc de Ciutat i professà en el convent de Jesús el 4 de novembre de 1738. Fou doctor en Filosofia i catedràtic de la Universitat de Mallorca. El 1750 va partir cap Amèrica. Els seus germans Salvador, Miquela i Maria, l'any 1768 venen el Camp de Mestre Miquel... Durant molts d'anys no se saberen noves del franciscà santanyiner. El 2 d'abril de 1750 Fra Rafael Josep Verger arribà a Mèxic. El 1768 torna a Mallorca i a Eivissa es troba amb fra Miquel de Petra, nebot de fra Ginebró Serra, que predica una missió. A partir de la vinguda ja hi ha més notícies per la correspondència mantinguda amb el seu nebot Dr. Joan Verger, col·legial de la Sapientia, vicari d'Inca, opoístor etern a Rectora, Rector de Binissalem, morí el 1805 sens veure complida l'ansia d'una canongia. La seva fulla de serveis data del 30 de juliol de 1785. Fou amic del Bisbe Bernat Nadal, que havia estat a Mancor del Vall. El Dr. Joan Verger dona notícies a l'oncle frare i llavors bisbe. El 1 d'octubre de 1782 arribà la nova de l'elecció episcopal de Joan Baptista Verger, (sic), segons unes notes manuscrites de mossèn Llorenç Viña. El Doctor Joan Verger havia escrit a l'oncle diguent-li que Fra Antoni Company va donar la notícia de que era electo

Bisbe d'una part del Reine de Mèxic. El 28 de febrer del 1783 el Bisbe Verger contestà donant conformitat a la notícia de Fra Company. Santanyí va celebrar amb ropicadissa de campanes i el cant d'un **Te-Deum** l'anomenament episcopal. El Rector Nicolau Pons i la comunitat parroquial felicitaren el Bisbe Verger donant-li compte que s'havia cantat un **Te-Deum** en acció de gràcies per l'anomenament. A la carta del 10 de setembre de 1785 contesta el Bisbe Verger el 4 de maig de 1786. Carta que fou publicada per Cosme Aguiló Adrover el 1983. (Francisco) T(orrrens) Pvre. havia fet menció de la carta a «El Heraldo de Cristo» N.º 73, 1915.

El nebot Joan Verger informa a l'oncle dels esdeveniments familiars. Salvador realitza estudis de Gramàtica a Lluçmajor, vol ser eclesiàstic i ansia ser ordenat a Monreï per l'oncle Bisbe. Els germans Rafael i Salvador, treballen el camp perquè la casa no acabi amb l'amenaça dels creditors. Són fredins. Es veu que el Doctor Joan Verger pensava traslladar-se a la vora de l'oncle Bisbe i gaudir de la seva ombra protectora i ja coneeix la resposta. També l'informa que els retrats no han arribat. El Bisbe Verger parla d'un retrat per a la família i altre per al Provincial i la casa conventual. El retrat de la família, original d'Alcibar, passà a l'Ajuntament de Santanyí el 1957, adquirit als familiars de Jaume Rigo Verger. El del convent ha desaparegut. ¿Podria ser el de la S.A.L. on hi anàs a parar com a conseqüència de la desamortització de 1835? Un altre retrat el conserven altres familiars del Bisbe Verger a Santanyí i, sembla, segons tradició familiar, que procedeix de Felanitx. A Felanitx es conserva un altre retrat, que deu procedir de Lluïa Soler i Verger, filla de Maria Verger i Nicolau Soler. A la sagristia de Santanyí es conserva un retrat de Guillem Ferrer Puig, segons Jeroni Juan Tous. «La pintura mallorquina» dins «Historia de Mallorca» coordinada per J. Mascaró Pasariu.

En quant a l'escut del bisbat si la voluntat del Bisbe Verger rera reproduir l'escut de 1705 de la Sala, el **Sant Agn**, els anys li borrarren de la memòria i l'**Agnum stantem** començà a desaparèixer de l'heràldica santanyinera incoant futures discussions. Pens que de l'escut del Bisbe Verger radica el canvi de postura de l'**Agnum**.

(20) L'Ajuntament de Ciutat tenia el costum de penjar els retrats de tots aquells mallorquins que assolissin un bisbat. Guillem Ferrer Puig pintà per l'Ajuntament, segons Jeroni Juan Tous, el retrat del venerable Fra. Lluís Jaume i el Bisbe Verger per 74 lliures 13 sous 4 diners. El retrat del Bisbe Verger portava la inscripció **Vo. Ro. del Ilmo. y Rmo. Sr. Rafael Verger religioso observante, obispo de Linares en el nuevo reino de Leon, natural de Santanyí, reyno de Mallorca.**

Segons Antoni Puente a la relació de retrats destruïts a molt perjudicats per l'incendi del 28 de febrer de 1894 i corresponent al tercer catàleg o relació, figura en el n.º 47 el del Bisbe Verger.

(20) Molts de les notes sobre el Bisbe Verger les dec a les converses amb l'amic Bernat Vidal i Tomás, a qui valgué proporcionar, a la vegada, uns documents de la Biblioteca Nacional de Madrid. Per altra informació vegeu Aureliano Tapia Méndez, **Fray Rafael José Verger y Suau. El Obispo constructor.** México, 1973, i **Mallorquines en California**, de Bartolomé Font Obrador, dins «Historia de Mallorca» coordinada per J. Mascaró Pasariu.

(21) «L'armada desembarcà tropes, casi totes franceses, a caia Llonga; devers Calonge hi hagué una batalla en la qual moriren, o foren ferits de mort, s's felanitxers. (CGF) (JO). Pere Xamena Fiol. **Anys enrera. Segle XVIII.** I part. Felanitx. 1967.

Am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA